

Reči koje možeš dodirnuti i reči osetljive na dodir

(Šima Majić, *Potkožni sjever*, Matica hrvatska, Karlovac, 2014)

*Istorija moderne poezije je
istorija stalne raspetosti pesnika između moderne
konceptije sveta i, ponekad nepodnošljivog, prisustva inspiracije.*

– Oktavio Paz

Razmišljanje o poeziji, kao i sama poezija, niz je ambivalencija. Razmišljanje o savremenoj poeziji je podrazumevanje takvih svojstava, bez favorizovanja ili ukidanja neke od osobina, jer savremeni pesnik polazi od takve jedne sveprisutnosti. Upravo to i jeste izvor njegovih poteškoća – veliki broj mogućnosti, pristupa, načina saznanja ali ne i čistog mesta za stvaranje identiteta. Prema tome, mladi pesnik se uvek suočava sa ostacima nasleđenog i stečenog, kako u literaturi tako i u stvarnosti. Očekuje se od njega da svim tim instrumentima ovlada, ali ne i da ih koristi kao štake tokom stvaranja (iako je sve češće baš tako). Prema tome, pesnik se zaista nalazi u položaju raspeća između procesa prisile podataka i između rizika da bude shvaćen kao naivčina. Ta *stalna raspetost moderne konceptije sveta i prisustva inspiracije* ispoljava se, tj. obnavlja u svakom mladom pesniku. Poeziju Šime Majić doživljavam upravo kao rezultat bujnih konflikata u okrilju istorije, jezika i kulturološke klime, ali i konflikata unutar njenog bića kao pesničkog bića. U jednom imaginativnom prostoru koji imanentno sadrži i голу realnost, ona se savesno i suptilno bavi pitanjem kako pisati, kako čitati i disati *između redova*.

Prvo mesto raskola nalazi se u samoj strukturi zbirke, zatim u načinu na koji su strukturirane pesme i na kraju u tematici, odnosno dihotomnoj prirodi pesničkog vokativa. Zbirka je sačinjena od dva

ciklusa: „Ra(sa)njavanje“ i „Kalendarska kaligrafija“, čija naslovljenost igra veliku ulogu u formiranju ideje o vremenu. Prvi ciklus obavezuje subjekta na aktivno učešće u vremenu i na referisanje o duhu vremena – podrazumeva budnost, a drugi je predstava kalendarskog vremena i mikrosveta u kojem je subjekt izopšten i ophrvan beskrajnošću obnavljanja koja, kao takva, ostavljaju veći prostor za ono nesvesno/ neobjašnjivo/ neočekivano/ osjećaj letargije. „Kalendarska kaligrafija“ navodi na pomisao o modelu po kojem bi mogla biti skladana zbirka (zbirka kalendar), ali u tom slučaju bismo imali posla sa dominacijom romantičarskog subjekta. Ovde, ipak, dominira ra(sa)njavanje kao jedini realan režim postojanja. Dakle, način je rasanjivanje, a posledica ranjavanje. Time, ljudska kaligrafija kao moguća struktura zbirke za paradiranje velikih dela i bolova biva svedeno na nivo svakodnevice čoveka čije su mogućnosti male a velika dela nemoguća. On samo želi da zaviri u muzej *sjećanja* sa jezivom željom da sačuva sve ono što mu je bitno, ali i da ponovo preispita mogućnosti za poeziju. Tako je nastao veliki broj stihova koji podsećaju na filmsku traku po raznolikosti i vrtoglavom smenjivanju slika: „Kovčeg s plišanim igračkama, / improviziranom mrežicom za hvatanje leptira, / klikerima u džepu zimskog kaputa, staklenom / kuglom ispunjenom vodom i umjetnim / pahuljama, čipkastim dečjim okovratnikom, / cipelama s nečijeg prvog bala, kartom Europe / i starim telefonskim imenikom, ručno pisanim.“ Ovakvom poetizacijom sveta i grubošću objektiva pokušava se sačuvati sećanje bez patetike. Samim tim što je ona neminovna pri evociranju uspomena sadržanih u predmetima, poništava se neočekivanim skretanjem pažnje na drugu sliku/situaciju. Ta obilatost i gustina sadržaja u stvaralačkom procesu ove autorke praćena je naporom za sveobuhvatnošću. Čin, sam po sebi, omogućuje joj dozu objektivnosti i hladnokrvnosti, ali hladnokrvnosti jedino kada je u stanju da ceo svoj pesnički poduhvat ironizira, kao kada je budnom sve vreme stalo da ga zaista tako i shvate. U svakom drugom slučaju

za ovu pesnikinju se jedino može upotrebiti reč hipersenzibilnost. Ali, njena minuciozna osećanja u promatranju prirode i društvenog kolorita joj ne umanjuju mogućnosti razmišljanja i kritikovanja. U takvom britkom okruženju, na vrlo zanimljiv način, ostvarena je i kritika poezije, te iz njih i brojni autopoetički iskazi. Oni se većma tiču osetljivosti koja danas ispisuje nepopularne pozicije pesnika. Međutim, neka vrsta poetske rasprave na tu temu već je mnogo više od puke eksplozije kulturnog bića. Poesma „Ra(sa)njavanje“, iz istoimenog ciklusa, najbolje reprezentuje aspekte promatranja subjekta na sve ono što može biti predmet „pevanja“. Prvi deo je usmeren na razotkrivanje aktuelnosti koje, primećuje pesnikinja, mogu postati blebetanje o banalnostima, tj. već toliko puta prepričane priče sa samo jednom svrhom – žig savremenosti, isto koliko i pesnička *nagost do kosti* – nema povlašćenih mesta u poeziji. Tužno je „kad se deklariraju kao / pisci pjesama / na račun tuge / i preizostrenih ticala“ – stihovi koji nisu samo odraz kritičke distanciranosti nego su i otvaranje „nezahvalnih“ estetičkih pitanja o umetnosti i delovanju umetnosti. Međutim, ono što autorku čuva od puke reinterpretacije teorijskog ili filozofskog viđenja jeste izrazita neposrednost u dodiru sa realnošću ostvarene u jeziku koji je na granici esejistike i suptilne lirike. On postaje njena karakteristika najčešće smislenim intervencijama zagrada koje razgraničavaju dve mogućnosti potkožnog severa – ritam svih pesama zbir je neprirodnih i prirodnih sintaksičkih i semantičkih nastupa. Tako utisak izveštačenosti i isečenosti ublažava utisak duboke doživljenosti stvari i pojava, čime je svrstava u rang pesnika koji nisu radikalno odstupili od poetizacije stvarnosti pribegavajući najčešće formalnim inovacijama na TELU jezika principima depoetizacije i depatetizacije. Zato se i mogu pojaviti ovakvi stihovi, ne bez doze blagog humora na svoj račun: „Ponovno svijet / sa svojim iritantnim nastupima ludila / ispričavam se što odstupam / ja sam poludijete / pritisnuto nebeskom pučinom...“. Prema tome, u *Potkožnom sjeveru*

pesnikinja se ne odriče sasvim ni metafizičkog iskustva, a ono se sastoji od pesničke večne težnje ka gore. Ona je ovde implicitno iskazana stihovima: „Guše me abortirani čin razuma / zastalog u grlu / i grč svakog progutanog / gutljaja gladi / za oblacima / pod okoštanim tijelom gomile“. Čin razuma i glad za oblacima predstavljaju dva pola percepcije subjekta i govore u prilog pogledu koji spoznaje apsurd, ali koji ne odustaje od potrage za smislom i višim značenjem. Ta potraga izazvana je NEDOVOLJNOŠĆU, a produkovana je kroz ČEŽNJU – lajtmotiv zbirke, pri čemu se do kraja ne ostvaruje potpunost, odnosno i totalitet: „b) Poželim li se zatvoriti u zreli nar, njegovi potomci / imat će potrebu pucati petarde za praznike“. Šta je ovo, ako ne metafora za stoletnu čežnju, odnosno nagoveštaj bezbrojnih raskršća koja čekaju u zbirci (stihovi su iz prve pesme „Hipotetična ljubav“). Nedostajanje koje se oglašava sveprisutnim vokativom nije samo čežnja jednog pola za drugim (pri čemu je takva vrsta obraćanja medij preko koga se interpretiraju ostali diskursi), nego je i čežnja za nevinošću reči/ znakova dok je još bio *prah*: „Introvertirala sam pjesmu kojom su me voljela / sretna praznička popodnjeva dok se još ne / znadoh obolijevati“ (simbolično i poslednja pesma u zbirci). Pomenuta nedovoljnost je neminovno osećanje koje u mladom pesniku pobuđuju, kako kaže Paz, „surogati starih bogova i demona, jer u svakoj od njih postoji ograničenje koje nam dozvoljava da ih sve zajedno odbacimo: njihov ekskluzivizam i želja da se pomoću delića objasni celina“. Šima Majić tu nedovoljnost oseća sve vreme tokom prevođenja *šutnje kućanskih aparata*, ideologije okruženja i najnovije mode u REČI. To prevođenje uvek iziskuje čežnju, a čežnja je pokušaj ka ljubavi. Ljubav su već same reči i njihova povezanost kojoj pristupa *zadnjim atomom čuđenja u svijetu*. TELO (telo pesme, ljudsko telo, telo leta) tako postaje težište zbirke i višedimenzionalni odašiljač poruka u ovom znakovitom sistemu, homogenom po atmosferi melanholije koja vlada od početka do kraja, heterogenom zbog prisustva velikog broja načetih tema i

kontradiktornosti u nastupima njihovog dvostrukog dejstva. Međutim, semantički prioritet kao mesto artikulacije pesničkog sadržaja dat je već u naslovu zbirke. Potkožni sever simboličkim potencijalom biva suprotstavljen površini i njenom potencijalu realnosti, pa tako telo zauzima ulogu preispitivanja pesničkog. U primerima: „a noćas sam prehladila dušu / ne odijevajući kožu, / iz protesta, / (zab)ranila je vlastitim rukama / i sterilizirala žilet smislom“, ili: „Skidam ti ostatke pretkambrijske kože tupom britvicom“, ili: „p(l)itkošću moje ovosezonske kože / čiju si pomodnost rastužio, / intervencijo proleća“, koža kao sloj prikrivanja ovde protestno ustupa mesto goljoj osetljivosti. A intervencija skidanja koprane lako prelazi i na samu poeziju (koža - papir) jer *riječi su najbesramniji dio poezije*. Suprotno mišljenju da je najidealnija pesma samo ćutanje, postoje objekti koji se otelovljuju i tom telesnošću zastrašuju: „Nešto me priječi biti sretna. / Možda krvoločno lijeto tijela / koje ničemu ne služi / ili srce koje odolijeva metaforama“, kao i stih „pod okoštanim tijelom gomile“. U ovom slučaju telo ima samo dejstvo analize ne dopuštajući subjektu da oseti totalnost potkožnog severa putem metamorfoze postojećih entiteta u reči (setimo se Paza). Zatim, materijalizacijom leta ujedno ukazuje i na njegovu komercijalnost, potrošnost svakako. Kao takvo, ono ne daruje identitet, nešto određeno i nezamenljivo. Ono je obeležje neodređenosti gomile. Ali, čak i tada je neodvojivo od subjekta, čime je nemoguća njegova izopštenost u doživljaju i stvaranju. Baš to je ovu golišavost spasilo banalnosti mogućom isključivošću jednog od oponenata. Do kraja, postaje jasno razgraničenje metafore kože kao papira: „Zagušljivo je u stanu. Na plus trideset po / koži mi se počinju topiti pridjevi od kojih, / dijagnosticiraš, bolujem od tela: Nema više rasanaka bezbolnim rukama. / Kako izračunati volumen tijela koje je izgubilo / svrhu?“ koje teži da se dematerijalizuje, da pređe u sferu poezije u kojoj, videli smo, stanuje potkožni sever: „Stručak lavande plus deindustrijalizacija / plus onoliko koliko sam veća za komadić /

predvečernjeg Sarajeva?“ Međutim, budnost subjekta ne uspeva da zadrži tu sliku kao moguću istinu, jer postoji nešto jače što je uporno dezintegriše: Nema više bezbolnih prostora i ranjava, pa tako čak i prostor koji je semantiziran grubošću u odnosu na krhkost potkožnosti ne biva pošteđen. Toj nepošteđenosti jedino može odgovoriti upravo ironijom „Zalijepit ću nas / flasterom tamo gdje nas je oštetilo“, koja se višeznačno igra stereotipima i pomodnim mišljenjem mase o propagiranju sreće na račun doživotne neudubljenosti ni u šta. Na taj način, telo kao trpilac sadašnjosti i istorije, aristotelovski rečeno, samo je zbir naslaga – ono što je pojedinačno u odnosu na poeziju – ono što je opšte. A potraga za identitetom je i potraga za čistom energijom u kojoj se simbolički obnavlja koža savremene poezije.

„Introvertirala sam preosjetljivo korijenje. / Balzamirala ga. / U stoljetni jantar učahurila / sam sindrom davnine“ – konzerviranjem poslednjih osetljivosti odgovara pesnikinja *Potkožnog sjevera* (stih iz poslednje pesme „Prosinački prah“) iluzivnom sistemu životarenja i objektima koji nam diktiraju ukus, ponašanje, pa i poeziju. I to, ponavljam, ne bez ambivalencija. Time, reči osetljive na dodir, najozbiljnije opravdavaju svoje postojanje.